

KAIP ANGLAI IR AMERIKIEČIAI SUVOKIA LIETUVIŲ KALBOS PRIEBALSIŲ JUNGINIUS

Marija STRIMAITIENĖ

Mokantis užsienio kalbos labai svarbu žinoti, su kokiais sunkumais susiduriama, kuo skiriasi ir kuo panašios savos ir svetimos kalbos garsų sistemos, kaip gimtoji kalba veikia svetimos kalbos garsų tarimą. Todėl kilo mintis atlikti audicinių eksperimentų ir patikrinti, kaip anglų kalba kalbantys auditoriai suvokia priebalsių junginius, būdingus tik lietuvių kalbai. Audiciniame eksperimente dalyvavo dvi anglų kalbos atstovų grupės: 7 anglai, kilę iš Liverpulio, Pietų Velso, Londono, gimę 1947–1955 m. ir 12 amerikiečių, gimusių 1921–1955 m. Niujorke, Detroite, Filadelfijoje. Diktoriumi buvo R. Brašiškis, gimęs 1935 m. Marijampolėje. Įrašymo ir rezultatų apdorojimo metodiką žr. (Strimaitienė, Tankevičiūtė, 1997).

Anglų ir amerikiečių grupių auditoriai girdėjo tokius lietuvių kalbos žodžius su pradiniais junginiais, nebūdingais anglų kalbai: *gnáibyti, gvéra, kmýnas, knaŕkti, sklâstis, sruvénti, stvérti, šlúota, šmaikštûs, šnarėti, špósas, štai, švarà, žliaũgti, zmèkti, zvaksóti, žlũgti, žmogûs, žnáibyti, žváké*¹.

1 lentelė rodo, kad lietuvių kalbos pradinius junginius, nevartojamus anglų kalboje, anglai daug geriau suvokia negu amerikiečiai. Tačiau anglų grupės eksperimento duomenis reikia vertinti labai atsargiai, nes visi anglai, dalyvavę eksperimente, moka rusų kalbą, o ši žodžio pradžioje turi visus lietuvių kalbai būdingus žodžio pradžios junginius (plg. Toporov, 1966, 65–143). Be to, junginiai iš pučiamojo ir sonanto, pučiamojo ir sprogstamojo yra įprasti anglų kalbai, pvz.: *shriek* [frik], *smack* [smæk], *span* [spæn], *scavenger* [skævëndžə], *stay* [stei] ir kt.²

Nors rusų kalba daro didelę įtaką anglams, tačiau kartais šios grupės informantai keičia lietuvių kalbos junginius kitokiais garsais, veikiami gimtosios kalbos fonotaktinių ir fonetinių ypatybių.

¹ Triant junginius apsiribota tam tikrais jų tipais, nes skirtingų junginių sąrašas lietuvių ir anglų kalbose yra ilgas.

² Nors germanų /w/ baltų kalbose atliepia /v/, anglai ir amerikiečiai lietuvių /v/ taip pat užrašė /v/, nes lietuvių bendrinėje kalboje /v/ dažniausiai būna lūpų dantis, o ne abilūpis.

I lentelė. Pradinių junginių suvokimas anglų ir amerikiečių grupėse

Anglų grupė					Amerikiečių grupė				
Junginys	Iš viso	Teis. atsak.	%	÷(95%)	Junginys	Iš viso	Teis. atsak.	%	÷(95%)
gv	7	7	100		šm	12	8	66,66	89,4÷38,8
km	7	7	100		št	12	8	66,66	89,4÷38,8
šm	7	7	100		šv	12	8	66,66	89,4÷38,8
šp	7	7	100		šp	12	7	58,33	83,5÷30,6
št	7	7	100		kn	12	5	41,66	69,5÷16,6
skl	7	6	85,71	99,97÷52,7	skl	12	5	41,66	69,5÷16,6
sr	7	6	85,71	99,97÷52,7	šl	12	5	41,66	69,5÷16,6
šn	7	6	85,71	99,97÷52,7	šn	12	5	41,66	69,5÷16,6
zm	7	6	85,71	99,97÷52,7	gn	12	4	33,33	61,2÷10,6
žm	7	6	85,71	99,97÷52,7	stv	12	4	33,33	61,2÷10,6
žn	7	6	85,71	99,97÷52,7	zl	12	4	33,33	61,2÷10,6
žv	7	6	85,71	99,97÷52,7	žn	12	4	33,33	61,2÷10,6
šv	7	5	71,42	96,3÷35,3	km	12	3	25	52,1÷5,7
zl	7	5	71,42	96,3÷35,3	sr	12	3	25	52,1÷5,7
gn	7	4	57,14	88,6÷21,8	zm	11	2	18,18	43,4÷2,5
zv	7	4	57,14	88,6÷21,8	gv	12	2	16,66	41,9÷1,9
šl	7	3	42,85	78,2÷11,1	zv	12	2	16,66	41,9÷1,9
žl	7	3	42,85	78,2÷11,1	žl	12	2	16,66	41,9÷1,9
kn	7	2	28,57	64,8÷3,7	žv	12	2	16,66	41,9÷1,9
stv	7	2	28,57	64,8÷3,7	žm	12	1	8,33	29,6÷0,01

Anglai ir amerikiečiai dažnai nesuvokia lietuvių kalbos junginių dėl neįprastos priebalsių distribucijos. Pavyzdžiui, anglų kalboje žodžio pradžioje nevartojami sprogstamieji prieš nosinius sonantus, sprogstamasis /g/ prieš /w/. Todėl amerikiečiai tarp tokio junginio dėmenų dažniausiai įterpia balsį, pvz., žodį *kmýnas* užrašo *kem-nus, gnáibyti – gunaibíta, knařki – kanarkie* arba išmeta kurį junginio narį, plg.: *vera* vietoj *gvéra, narkae* vietoj *knařki*. Kartais amerikiečių grupės auditoriai tokio tipo junginio narius keičia kitais priebalsiais, pvz.: /k/ užfiksuoja kaip /g/. Garsas /k/ žodyje *kmýnas* yra neapsiruotas, o vietoj neapsiruoto /k/ auditoriai, kuriems anglų kalba gimtoji, girdi /g/ (Torsuev, 1956, 110). Anglai arba neįprastą garsų samplaiką keičia savo kalboje esamais junginiais, – pvz., vietoj /gn/ rašo /gl/, arba, jei ir suvokia tokio tipo junginius (dėl rusų kalbos įtakos), juos šiek tiek modifikuoja.

Abiejų grupių kartais neužrašo lietuvių kalbos junginių su /z/ ir /ž/, nes anglų kalbos pradiniuose junginiuose šių priebalsių nepasitaiko, be to, anglų /z/ tariamas silpnai. Tokius junginius anglai keičia panašiomis anglų kalboje vartojamomis garsų samplaikomis, pvz., /zm/ dažnai rašo /sm/; /zl/ – /sl/, /zlj/; /zsv/ – /sv/, arba pučiamąjį junginio narį išmeta – /žm/, /žn/ asociuoja su /m/. Amerikiečiai vietoj /z/ dažniausiai žymi /ž/, o vietoj /žl/ – /šl/, /zl/ (žr. /zm/, /žm/, /žn/, /žv/, /žl/, /zv/, /zl/ reproduktivumą).

Amerikos anglų kalboje vietoj /f/ žodžiuose *emersion, conversion* gali būti vartojamas /z/. Žodžiai *glazier, transient, casual* Britanijos anglų kalboje tariami su /zj/, o Amerikos anglų kalboje – /z/; frazėse *as yet, all these years* amerikiečiai kartais vartoja /z/ vietoj /z/ (Kurath, 1964, 59, 60, 65). Matyt, todėl amerikiečių informantai dažnai užrašo /šl/, /zl/ vietoj /žl/ ir /žl/ vietoj /zl/, o dėl minkštumo, būdingo lietuvių kalbai, /žl'/ fiksuojamas kaip /zlj/.

Kartais lietuvių kalbos junginiai prasčiau suvokiami ne tik dėl neįprastos /z/ ir /žl/ pozicijos, bet ir dėl gretimų balsių poveikio. Pvz., anglai /zvl/ *zvaksóti* užfiksuoja /zvl/, o /žl/ (*žlūgti*) – /žm/, /žw/, /žl/. Čia tam tikros įtakos turi lūpinis balsis u.

Junginyje /zvl/ anglų grupė dažnai neišgirsta /v/. Anglai kalbai nebūdingi pradiniai junginiai iš skardaus pučiamojio ir sonanto /w/, be to, lietuvių /v/ yra ne toks energingas ir ryškus kaip anglų /w/ (Aprijaskytė, 1990, 17) ir ypač kaip /v/, vartojamas prieš trumpąją nekirciuotą balsį (plg. /v/ užrašymą žodžiuose *zvaksóti, švarà*). Amerikiečiai, priešingai, visada atpažįsta lietuvių /v/, – matyt, todėl, kad geriau yra įpratę prie įvairių v tipo garsų: be įprastinių /v/ ir /w/ savo sistemoje jie turi dar duslų /m/.

Taip pat anglai nesuvokia kietojo /l/ žodyje *žlūgti*, nes lietuvių kalbos kietasis /l/ skiriasi nuo anglų kalbos šviesiojo fonemos /l/ varianto, vartojamo prieš balsius ir /f/. Tariant lietuvių kietąjį /l/, liežuvio užpakalinė dalis šiek tiek kylo prie minkštojo gomurio (Gramatika, 1965, 88), o tariant anglų kalbos šviesųjį /l/, liežuvio vidurinė dalis truputį kylo prie kietojo gomurio (Aprijaskytė-Valdšteiniene, 1960, 183). Lietuvių /l/ yra žemesnio tembro, negu anglų kalbos šviesusis fonemos /l/ variantas, ir, matyt, todėl anglai lietuvių kietąjį /l/ keičia į sonantus, kurių liežuvio nugarėlės padėtis tarimo metu panašesnė į lietuvių /l/ padėtį. Dėl tos pačios priežasties ši grupė nesuvokia /l/ žodyje *sklāsis*. Amerikiečiai, priešingai, beveik visada lietuvių kietąjį /l/ išgirsta teisin-

gai (žr.: ɹ/skl/ , ɹ/šl/ , ɹ/ʒ/ reprodukovimą), nes veliarizuotas /l/ Amerikos anglų kalboje yra labai paplitęs (Moulton, 1962, 12; Švejczer, 1963, 48; Švejczer, 1971, 39; Bulavin, 1953, 23). Tas /l/ Amerikoje yra šiek tiek kietesnis, negu tamsūs fonemos /l/ variantas, vartojamas Anglijoje (Vassilyev, 1970, 42).

Dažnai anglai ir amerikiečiai nesuvokia lietuvių junginių /skl/ , /sr/ , /stv/ , /šl/ , /šm/ , /šn/ , /šp/ , /št/ , /šv/ , kurie dažnai keičiami garsais, vartojamais anglų kalboje, kartais tarp jų dėmenų įterpiamas balsis. Dėl dvibalsio uo junginys ɹ/šl/ užrašomas ɹ/slw/ , ɹ/šlw/ , o dėl veliario /l/ – ɹ/šw/ .

Lietuvių /stv/ anglai dažniausiai fiksuoja ɹ/štv/ .

Audiciniu metodu taip pat buvo bandoma nustatyti, kaip anglai ir amerikiečiai suvokia lietuvių kalbos galinius junginius, nesamus anglų kalboje. Tam tikslui abiem šioms grupėms buvo pateiktas toks žodžių sąrašas: *eikš*, *nebėlksk*, *išk*, *tempk*, *seserims*, *nesikrimšk*, *dėšim*, *šimš*, *pruikšt*, *slėpk*, *šnypšt*, *nupirk*, *nupirks*, *dūrbk*, *puikšt*, *piim*, *viš*, *nešt*.

Iš 2 lentelės matyti, kad anglai, priešingai negu amerikiečiai, kai kuriuos lietuvių kalbos galinius junginius skiria, bet dažniausiai tik tuos, kurie vartojami rusų kalboje, būtent: /kš/ *eikš*, /ms/ *seserims*, /msk/ *nesikrimšk*, /rk/ *nupirk*³. Nors rusų kalboje nėra /rks/ *nupirks*, tačiau anglų grupės auditoriai jį taip pat suvokia, nes toks junginys pasitaiko rusiškuose tekstuose, – plg. tokius tikrinius žodžius, kaip *Маркс*. Tačiau kartais jie neatpažįsta galinių junginių su /r/ , ypač jeigu jie nevartojami rusų kalboje. Pvz., junginiuose ɹ/ršt/ *nešt*, ɹ/rpk/ *dūrbk*, ɹ/rš/ *viš* anglų grupė dažniausiai įterpia balsį po ɹ/ , nes Britanijos anglų kalboje /r/ vartojamas tik prieš balsį ir /j/ . Be to, lietuvių tvirtagalė priegaidė ilgina /r/ , po jo visada būna vad. „parazitinis“ balsis. Priešingai negu anglai, amerikiečiai visada suvokia sonantą ɹ/r/ , nes didesnėje Amerikos dalyje /r/ tariamas įvairiose pozicijose (Bulavin, 1953, 23; Švejczer, 1966, 8) (žr. junginių su ɹ/r/ interpretavimą amerikiečių grupėje).

Dažnai anglai ir amerikiečiai nesuvokia junginių, kurių sudėtyje yra lūpinis /m/ .

Anglų kalboje, kaip ir lietuvių, nėra tvirtos opozicijos tarp /m/ ir /mp/ , taip pat ir tarp /mθ/ ir /mpθ/ . Pvz., žodžiai *limped*, *crumped*, *warmth* gali būti tariami [lʌmpɪ] ir [lʌmt] , [krʌmpɪ] ir [krʌmp] , [wɔ:mθ] ir [wɔ:mpθ] (visuose pavyzdžiuose dažnesnis pirmasis variantas). Todėl, išgirdę lūpinį /m/ , informantai dažnai po jo dar užrašo ɹ/p/ arba ɹ/b/ , o anglai, jeigu ir nevartoja /p/ , tai tarp ɹ/m/ ir gretimio priebalsio įterpia kokią balsį (žr. ɹ/mk/ , ɹ/ms/ , ɹ/msk/ , ɹ/m/ , ɹ/mts/ interpretavimą abiejose grupėse).

Tyrimas rodo, kad žodžiuose *seserims*, *dėšim* anglų grupės atstovai kai kada negirdi mišriojo dvigarsio ɹ/im/ pirmojo elemento, todėl dvinarius ɹ/ms/ , ɹ/m/ suvokia kaip trinarus ɹ/rms/ , ɹ/šmt/ , ɹ/šnd/ , ɹ/šnt/ . Anglų kalboje morfemos gale sonantai dažnai būna skiemeningai, o Britanijos anglų kalboje nėra tretinio kirčio (*tertiary stress*), kuris būdingas Amerikos anglų kalbai (Vassilyev, 1970, 262; Glison, 1959, 80). Todėl amerikiečiai, priešingai negu anglai, ɹ/i/ dvigarsyje ɹ/im/ visada girdi.

³ Rusų kalboje yra tokių žodžių, kaip *квaкш*, *бимс*, *парк*, *Омск*.

2 lentelė. Lietuvių kalbos galinių junginių suvokimas
anglų ir amerikiečių grupėse

Anglų grupė					Amerikiečių grupė				
Junginys	Iš viso	Teis. atsak.	%	÷(95%)	Junginys	Iš viso	Teis. atsak.	%	÷(95%)
msk	7	7	100		mpk	12	9	75	94,3÷47,8
kš	7	6	85,71	99,97÷52,7	rš	12	9	75	94,3÷47,8
ms	7	6	85,71	99,97 ÷52,7	lsk	12	8	66,66	89,4÷38,8
rk	7	6	85,71	99,97 ÷52,7	pk	12	7	58,33	83,5÷30,6
rks	7	6	85,71	99,97 ÷52,7	mk	12	6	50	76,8÷23,2
mpk	7	5	71,42	96,3÷35,3	ms	12	6	50	76,8÷23,2
nkšt	7	5	71,42	96,3÷35,3	msk	12	5	41,66	69,5÷16,6
rš	7	5	71,42	96,3÷35,3	rk	12	5	41,66	69,5÷16,6
rkšt	7	5	71,42	96,3÷35,3	rm	12	5	41,66	69,5÷16,6
rm	7	5	71,42	96,3÷35,3	ršt	12	5	41,66	69,5÷16,6
lsk	7	4	57,14	88,6÷21,8	kš	12	3	25	52,1÷5,7
mk	7	4	57,14	88,6÷21,8	mt	12	3	25	52,1÷5,7
mts	7	4	57,14	88,6÷21,8	pšt	12	3	25	52,1÷5,7
pk	7	4	57,14	88,6÷21,8	rks	12	3	25	52,1÷5,7
pšt	7	3	42,85	78,2÷11,1	nkšt	12	2	16,66	41,9÷1,9
ršt	7	3	42,85	78,2÷11,1	rkšt	12	2	16,66	41,9÷1,9
mt	7	2	28,57	64,8÷3,7	rpk	12	2	16,66	41,9÷1,9
rpk	7	0	0		mts	12	0	0	

Kartais anglų ir amerikiečių grupės skardina lietuvių junginius: /pšt/ *šnypšt* kartais tapatina su /bst/, /pzt/, /ptz/; /mt/ *dėšimt* – /nd/; /nks̄t/ *pruškšt* – /ngst/, /ng/; /rk/ *nupišk* – /rg/; /kš/ *eikš* – /gz/, /gš/ ir t.t. Vieni tokio tipo junginiai aptinkami anglų kalboje, pvz.: /gz/, /nd/, kiti jai nėra būdingi, plg. /gš/, /pzt/, /pzt/ ir t.t.

Iš žodžių su vidiniais lietuvių kalbos junginiais auditoriams buvo pateikti šie: *vabzdys, bačkà, žiegždrà, pūgzlói, viksvà, skėlbđinti, smulkmė, telkšói, pilkšvas, balsvas, tamsà, kramsnói, šlamštas, užimtas, niurgzlūs, žvirgždas, peřlas, šlrmti, irštva, aštráuti, nāščiai, gráiztva, griežlė*.

3 lentelė rodo, kad anglai, įpratę prie sudėtingos rusų kalbos priebalsių junginių sistemos, taip pat geriau, negu amerikiečiai suvokė lietuvių vidinius junginius. Junginius /čk/ *bačkà*, /lkš/ *telkšói*, /ms/ *tamsà*, /rl/ *peřlas*, /řstv/ *irštva*, /řtr/ *aštráuti*, /řtv/ *gráiztva* anglų grupė skyrė 100%.

Amerikiečiai, reprodukuodami minkštuosius lietuvių kalbos vidinius junginius, jų gale kartais prideda /j/, pvz., /š'č/ *nāščiai* užrašo *nasje*, /řmt/ *šlrmti* – *sermje*, /řkm/ *smulkmė* – *smalknje*, /řžl/ *griežlė* – *gerdje*. Tokių keistų samplaikių anglų grupė neužrašė, nes rusų kalboje irgi skiriamos minkštosios ir kietosios priebalsių fonemos.

Amerikiniame anglų kalbos variante fonema /t/ turi kelis pozicinius variantus. Tarp balsio ir sonanto arba intervokalinėje padėtyje prieš nekirčiuotą balsį /t/ suskardėja ir tariamas panašiai kaip /d/ (amerikiečių fonetikai šį garsą žymi [ɟ]). /t/, atsidūręs tarp balsių, dažnai primena vienu liežuvio galiuko virpesiu ištariamą /r/ (Bronstein, 1960, 74; Švejcer, 1963, 47–8). Eksperimente dalyvavusi amerikiečių grupė /t/ taip pat dažnai užfiksuoja /d/, jeigu /t/ yra minėtose pozicijose (žr. /řmt/ reprodukuovimą). Kartais /t/ suskardinamas net žodžiuose *irštva, gráiztva, šlamštas*, nors prieš jį eina duslus pučiamasis priebalsis. Matyt, čia reikšmės turi aspiracijos nebuvimas.

Amerikiečiai, kaip ir anglai, gerai suvokia junginį /rl/, bet, kadangi lietuvių /r/ tvirtagaliuose dvigarsiuose yra gana ilgas (Vaitkevičiūtė, 1964, 63), vietoj /rl/ dažnai rašomas /rrl/.

Anglų grupės auditoriai /k/ žodyje *viksvà* kartais keičia į /g/, o amerikiečiai žodžiuose *kramsnói, tamsà, šlamštas, užimtas* po /řm/ dažnai dar parašo /p/, kuris, be abejo, atsiranda dėl tam tikro /m/ pabaigos suduslėjimo. Skirtingai negu anglai amerikiečiai geriau užrašo /r/ (žr. paaiškinimus p.125, 126).

Kitus lietuvių kalbos junginius anglai ir amerikiečiai gerokai pakeičia. Substitucijos yra dvejopos. Keičiami tokie junginiai, kurie kaip ir lietuvių kalboje žodžio viduryje gali būti sudaryti tik iš dusliųjų arba iš skardžiųjų priebalsių, sonantų ir dusliųjų ar sonantų ir skardžiųjų. Lietuvių kalbos junginys /čk/ *bačkà* kartais identifikuojamas su /skk/; /gžl/ *pūgzlói* – /ppl/, /kkl/, /kksl/, /ggl/; /řbd/ *skėlbđinti* – /řld/, /řbl/ arba užrašomas *skalobđinti*; /řkm/ *smulkmė* – /řkl/, /řkm/, /řkn/; /řkš/ *telkšói* – /řkš/, /řs/; /řsv/ *balsvas* – /řsl/; /řmsn/ *kramsnói* – /řms/; /řmšt/ *šlamštas* – /řmst/; /řmt/ *užimtas* – /řnt/, /řmd/; /řmt/ *šlrmti* – /řmk/; /řč/ *nāščiai* – /řns/, /řst/; /řžl/ *griežlė* – /řsl/, /řgl/; /řstv/ *gráiztva* – /řšv/, /řstv/ ir t.t. Tokio tipo junginiai randami anglų kalboje, pvz.: *Frisky, diplomatcy, slackly, laxly, smugly, building, eligibly, yelping, abdicant, silken, bookman*.

3 lentelė. Lietuvių kalbos vidinių junginių reprodukovimas
anglų ir amerikiečių grupėse

Anglų grupė					Amerikiečių grupė				
Junginys	Iš viso	Teis. atsak.	%	÷(95%)	Junginys	Iš viso	Teis. atsak.	%	÷(95%)
čk	7	7	100		ksv	12	11	91,66	99,99÷70,4
lkš	7	7	100		lsv	12	10	83,33	98,1÷58,1
ms	7	7	100		msn	12	10	83,33	98,1÷58,1
rl	7	7	100		rl	12	10	83,33	98,1÷58,1
ršt	7	7	100		lkš	12	9	75	94,3÷47,8
štr	7	7	100		lksv	12	8	66,66	89,4÷38,8
št	7	7	100		ms	12	8	66,66	89,4÷38,8
bzd	7	6	85,71	99,97÷52,7	čk	12	7	58,33	83,5÷30,6
ksv	7	5	71,42	96,3÷35,3	rmt	12	7	58,33	83,5÷30,6
žl	7	5	71,42	96,3÷35,3	štr	12	7	58,33	83,5÷30,6
lbd	7	4	57,14	88,6÷21,8	lkm	12	6	50	76,8÷23,2
lkm	7	4	57,14	88,6÷21,8	mt	12	6	50	76,8÷23,2
lkšv	7	4	57,14	88,6÷21,8	ršt	12	4	33,33	61,2÷10,6
mt	7	4	57,14	88,6÷21,8	lbd	12	3	25	52,1÷5,7
rgžd	7	4	57,14	88,6÷21,8	št	12	2	16,66	41,9÷1,9
gždr	7	3	42,85	78,2÷11,1	bzd	12	1	8,33	29,6÷0,01
gžl	7	3	42,85	78,2÷11,1	gždr	12	0	0	
lsv	7	3	42,85	78,2÷11,1	gžl	12	0	0	
msn	7	3	42,85	78,2÷11,1	mšt	12	0	0	
mšt	7	3	42,85	78,2÷11,1	rgžd	12	0	0	
rgzl	7	3	42,85	78,2÷11,1	rgžl	12	0	0	
rmt	7	3	42,85	78,2÷11,1	šč	12	0	0	
šč	7	1	14,28	47,3÷0,3	žl	12	0	0	

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad eksperimente dalyvavusios auditorių grupės interpretuoja priebalsių junginius, nežinomos savojoje kalboje, vartodamos gimtosios kalbos priebalsių ar jų junginių substitucijas. Anglai, mokantys rusų kalbą, lietuviškus junginius atpažįsta geriau negu tos kalbos nemokantys amerikiečiai.

HOW ENGLISHMEN AND AMERICANS DISTINGUISH LITHUANIAN CONSONANT CLUSTERS

S u m m a r y

At Vilnius University was carried out an auditory experiment to find out whether Englishmen and Americans distinguish consonant clusters characteristic only of Lithuanian. The experiment showed that the auditors interpreted Lithuanian clusters using their native consonant sequences. The group of Englishmen who could understand Russian distinguished the clusters better than the Americans.

LITERATŪRA

- Aprijaskytė R.*, 1994, Intensyvus anglų kalbos pagrindinių žinių kartojamasis kursas. Vilnius: Žodynas.
- Aprijaskytė-Valdšteiniene R.*, 1960, Anglų ir lietuvių kalbų priebalsių lyginimas. – *Kalbotyra*, t. 2, 167–185.
- Bronstein J.*, 1960, *The Pronunciation of American English*. New York: Appleton Century Crofts.
- Bulavin*, 1959 – Булавин Н. Об американском варианте английского языка. – *Иностранные языки в школе*, 2, Москва: Просвещение, 13–27.
- Glison*, 1959 – Глисон Г. Введение в дескриптивную лингвистику. Москва: Изд. иностр. лит.
- Gramatika*, 1965 – Lietuvių kalbos gramatika. T. I. Vilnius: Mintis.
- Moulton W.*, 1962, *The Sounds of English and German*. The University of Chicago Press.
- Srimaitienė M., Tankevičiūtė M.*, 1997, Kaip lietuviai suvokia angliškus priebalsių junginius. – *Kalbotyra*, t. 46, 97–106.
- Švejcer*, 1966 – Швейцер А. Различительные элементы американского и британского вариантов современного литературного английского языка: Автореф. докт. дисс. Москва.
- Švejcer*, 1963 – Швейцер А. Очерк современного английского языка в США. Москва: Высшая школа.
- Švejcer*, 1971 – Швейцер А. Литературный английский язык в США и Англии. Москва: Высшая школа.
- Торогов*, 1966 – Торогов В. Материалы для дистрибуции графем в письменной форме русского языка. – *Структурная типология языков*. Москва: Наука, 65–143.
- Torsuev*, 1956 – Торсуев Г. Обучение английскому произношению. Москва: Учпедгиз.
- Vaitkevičiūtė V.*, 1964, Lietuvių kalbos priebalsių tarimo fazių kitimas. – *Eksperimentinės fonetikos ir kalbos psichologijos kollokviumo medžiaga*, t. 1, 1–13.
- Vassiljev V.*, 1970, *English Phonetics*. Moscow: Higher School Publishing House.

Vilniaus universitetas
Humanitarinių mokslų anglų filologijos katedra

[teikta
1998 m. vasario mėn.